

Samen werken aan een betere wereld



Pensioenfonds

Zorg & Welzijn

Inhoud

Samen werken aan een betere wereld	5
Klimaatverandering, vervuiling en uitstoot	8
Schoon water	10
Genoeg te eten	12
Goede gezondheidszorg	14
Opkomen voor mensenrechten	16
Goed ondernemingsbestuur	18
Een stabiel financieel stelsel	20





Samen werken aan een betere wereld

We krijgen in de wereld steeds vaker te maken met moeilijke vraagstukken over klimaatverandering, milieuproblemen, gebrek aan water, gebruik van fossiele brandstoffen, stijgende prijzen van voedsel en een grotere kloof tussen arm en rijk. Daar is maar één antwoord op: samen de verantwoordelijkheid nemen. Wij doen dat via onze beleggingen.

Duurzaam beleggen voor pensioen

PFZW heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Een goed en betaalbaar pensioen is niks waard in een wereld die niet leefbaar is. PFZW belegt daarom ook duurzaam. Dat wil zeggen: met zorg voor mens, maatschappij en milieu. Zo zorgen we voor financieel rendement én maatschappelijk rendement. Die kunnen prima hand in hand gaan. Wij zijn ervan overtuigd dat ondernemingen die fatsoenlijk met mens en milieu omgaan, op termijn betere kansen hebben op goede financiële resultaten.

Wat we doen

PFZW belegt in ondernemingen en projecten die oplossingen bieden voor maatschappelijke vraagstukken. Dit noemen we *Beleggen in Oplossingen*. Denk aan duurzame energie, schone technologie voor de productie van voldoende voedsel, waterzuivering en goede gezondheidszorg. Ons doel is om in 2020 voor € 20 miljard beleggingen in oplossingen te hebben. Eind 2017 stond de teller al op € 12,8 miljard. We kijken daarbij wat die oplossingen opleveren, zo hebben via onze beleggingen 210.000 mensen in 2016 toegang tot goede zorg gekregen.

Wat we niet doen

We beleggen niet in ondernemingen die wapens maken waarbij grote aantallen, willekeurige slachtoffers vallen, zoals nucleaire wapens, chemische wapens en clusterbommen. We beleggen ook niet in bedrijven die tabak produceren. En we sluiten landen uit die mensenrechten schenden, zoals de Centraal-Afrikaanse Republiek, Noord-Korea, Syrië en Zuid-Soedan.

Wat we beter willen doen

Voor onze beleggingen kijken we naar een aantal punten: milieu, sociale omstandigheden en of een onderneming goed bestuurd wordt. Scoort een bedrijf slecht op één van deze punten? Dan gaan we met dat bedrijf in gesprek. We vragen bedrijven waarin we beleggen te verbeteren. Bijvoorbeeld door minder te vervuilen of te stoppen met het schenden van mensenrechten. Doen ze niet genoeg en merken we dat ze niet willen verbeteren? Dan kunnen wij ze uitsluiten. Dat betekent dat wij er niet meer in beleggen.



Speciale aandacht

Bij onze beleggingen besteden we vooral aandacht aan de volgende thema's:

- Klimaatverandering, vervuiling en uitstoot
- Voldoende schoon water voor iedereen
- Genoeg te eten
- Goede gezondheidszorg
- Opkomen voor mensenrechten
- Goed ondernemingsbestuur
- Een stabiel financieel stelsel

Meest duurzame pensioenfonds

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) onderzoekt elk jaar hoe duurzaam Nederlandse pensioenfonds zijn. PFZW is in 2017 voor de elfde keer op rij het meest duurzame pensioenfonds van Nederland.

Klimaatverandering, vervuiling en uitstoot

Klimaatverandering is een groot probleem. Stijgt de temperatuur in de wereld met meer dan 2°C, dan krijgen we te maken met droogte en overstromingen. Ijskappen smelten en er komt meer woestijn. Delen van de wereld zijn dan niet meer bewoonbaar. Ook ontstaat er een tekort aan water en voedsel. Bovendien leidt klimaatverandering tot het uitsterven van dier- en plantsoorten.

Om iets aan de negatieve effecten van klimaatverandering te doen, is meer

'groene groei' nodig. Dus economische groei met duurzame energie en minder verspilling van grondstoffen. Groene groei biedt kansen. We beleggen al enkele honderden miljoenen euro's in duurzame energie. En er komen steeds meer groene beleggingen bij.

De afgelopen tijd belegden we bijvoorbeeld in nieuw duurzaam logistiek vastgoed. Daarnaast belegden we in SolarCity, een onderneming met duizenden zonne-energiesystemen in de Verenigde Staten.



Minder CO2 de lucht in

Een belangrijke oorzaak van klimaatverandering is de uitstoot van CO2. PFZW wil de CO2-uitstoot verminderen. We willen dat in 2020 de CO2-uitstoot van bedrijven waarin wij beleggen de helft minder is. Sinds 2016 verkopen we aandelen van de meest vervuilende bedrijven in de meest vervuilende sectoren, zoals energiebedrijven en olieproducenten. Ook gaan we met deze bedrijven in gesprek. We vragen ze om minder CO2 uit te stoten en sporen ze aan gebruik te maken van schone energie. Maar soms kiezen we er ook voor te blijven beleggen in fossiele brandstoffen (kolen, gas, olie). Fossiele brandstoffen zijn op dit moment nog nodig voor economische ontwikkeling en we kunnen nog niet zonder deze brandstoffen, denk aan benzine voor uw auto. Wel zien we de noodzaak van een overstap naar duurzame bronnen van energie. We gebruiken onze invloed waar mogelijk om die verandering te realiseren.

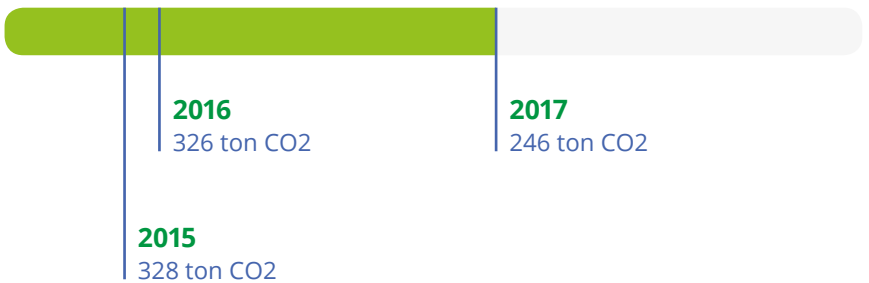
Doelstelling 2020

Halveren CO2-uitstoot naar
170 ton/\$ mln. omzet

Nulmeting 2014

339 ton/\$ mln. omzet

Voortgang op de doelstelling (ton/& mln. omzet)





Schoon water

Wereldwijd leeft meer dan 60% van de bevolking in gebieden waar de beschikbare watervoorraad niet aan de vraag voldoet. Gebrek aan water en vervuild water zijn bedreigingen voor de economie en voor het welzijn van mensen. Zeker in droge landen als China, India en de Verenigde Staten groeit de vraag naar water snel. In 2030 is de verwachte vraag naar water 40% groter dan het aanbod. Dit raakt ook ondernemingen waarin PFZW belegt. Vooral in sectoren die sterk afhankelijk zijn van water, zoals elektriciteitscentrales en de landbouw. Nieuwe technologie en innovatie zijn nodig om beter met water om te gaan. Daarom willen wij daarin investeren.

Een voorbeeld van een belegging in wateroplossingen in 2017 is de aangekochte green bond in Nordic Investment Bank. 22% van de opbrengst van deze green bond gaat

naar afvalwaterverwerking, onder andere naar een uitbreiding van de ondergrondse afvalwaterzuiveringsinstallatie van Stockholm en naar de bouw van een lange riooltunnel onder de stad.

Een andere belegging in wateroplossingen is onze belegging in American Water Works. Twaalf miljoen Amerikanen zijn voor hun drinkwatervoorziening en afvalwaterzuivering afhankelijk van American Waterworks. Door voorlichtingsprogramma's en technologische verbeteringen weet American Water Works jaarlijks zo'n 55 miljoen m³ water te besparen, ofwel de waterconsumptie van 3 miljoen mensen.

In gesprek over watervervuiling

In 2017 voerden we gesprekken met Tyson. Met zijn slachthuizen en intensieve veehouderijen is Tyson een van de grootste watervervuilers in de VS. De gesprekken met Tyson hebben geresulteerd in verbeteringen in het management van waterrisico's. Wij blijven aandringen op een bedrijfsbreed waterkwaliteitsbeleid, onder andere door een eerder afgewezen aandeelhoudersvoorstel opnieuw in stemming te brengen.

Enorme waterbesparing

Eind 2017 hadden we een totaal van € 900 miljoen belegd in wateroplossingen. In 2016 is met deze beleggingen 326 miljoen m³ schoon drinkwater bespaard, gezuiverd en geleverd. Het aantal liters gezuiverd water staat gelijk aan 6 miljard keer douchen.

Genoeg te eten

In 2050 is de wereldbevolking naar verwachting gegroeid naar negen miljard. Het is een enorme uitdaging om ervoor te zorgen dat al deze mensen genoeg te eten hebben. In 2025 moet één hectare land voedsel opleveren voor vijf mensen; in 1960 leverde diezelfde hectare eten op voor maar twee mensen. Die hectare moet dus steeds meer voedsel opbrengen. De extra uitdaging is om voedsel op duurzame wijze te produceren. Door klimaatverandering en gebrek aan water is er minder land dat geschikt is om voedsel te verbouwen.

Steeds vaker gaat het ook over de kwaliteit van onze voeding en de duurzaamheid van de productie. In 2017 waren er al bijna net zoveel mensen met overgewicht als met honger. Daarnaast wordt het steeds duidelijker dat het productiesysteem een enorme wissel trekt op de gezondheid van mensen en milieu door onder andere, ontbossing (palmolie), overmatig gebruik van kunstmest, watervervuiling, verzilting van landbouwgronden en resistentie voor antibiotica. Het is duidelijk dat we naar een efficiënter, duurzamer en gezonder voedselsysteem toe moeten.

In 2017 hebben we nieuwe beleggingen in voedseloplossingen gedaan. Een voorbeeld daarvan is AdecoAgro SA, een agrarische onderneming actief op het gebied van efficiënte voedselproductie en duurzame energie. Het bedrijf produceert voedsel op duurzame wijze, waarbij geavanceerde technieken worden ingezet om de efficiëntie van de voedselproductie te vergroten maar tegelijkertijd de bodem niet uit te putten.

Ook investeren we in Grand Frais, een Franse biologische supermarktketen. Grand Frais koopt groenten, fruit, vlees en kaas van lokale producenten. Dat betekent minder vervoer en minder uitlaatgassen. Zo kan de supermarkt het eten kraakvers verkopen voor de laagste prijs. Grand Frais gebruikt speciale verstuivers in de supermarkt om de groenten en het fruit zo lang mogelijk vers en lekker te houden.



Genoeg eten voor iedereen

Wij willen bijdragen aan het vergroten van de voedselzekerheid wereldwijd. We investeren daarom in oplossingen voor voedselproductie, toegang tot voedsel en voedselkwaliteit. Eind 2017 hebben wij € 2,6 miljard belegd in voedseloplossingen. In 2016 was via deze beleggingen 85.000 ton extra voedsel geproduceerd, ten opzichte van de gemiddelde productie op landbouwgrond in hetzelfde land. Dit komt neer op 3.560 vrachtwagens met voedsel.



Goede gezondheidszorg

Veel landen hebben te maken met de problemen van vergrijzing en stijgende kosten voor zorg. Daarnaast heeft in ontwikkelingslanden een groot deel van de bevolking te maken met ernstige gevolgen van ziekten die niet besmettelijk zijn en goed te behandelen zijn, zoals suikerziekte. Per jaar sterven 38 miljoen mensen aan niet-besmettelijke ziekten.

Wereldwijd hebben twee miljard mensen geen toegang tot de medicijnen die ze nodig hebben. Dat moet veranderen. Het is belangrijk om oplossingen te vinden die de zorg voor iedereen bereikbaar maken en houden, overal in de wereld.

Betaalbare medicijnen voor ontwikkelingslanden

We beleggen in farmaceutische bedrijven die een bijdrage leveren aan genezing of vermindering van verschillende ziektes zoals hepatitis C, HIV/Aids, verschillende vormen van kanker en diabetes. Naast beleggingen in de farmaceutische industrie investeerden we in leveranciers van deze industrie, zoals in machines voor laboratoria die zeer nauwkeurig en snel grote hoeveelheden diagnostische tests kunnen verrichten.

Eind 2017 hebben wij € 3,1 miljard belegd in oplossingen voor gezondheidszorg. In 2016 hadden via deze beleggingen meer dan 263.000 mensen wereldwijd toegang tot zorg of zij profiteerden van betere zorg.

Opkomen voor mensenrechten

Net als ondernemingen hebben ook beleggers de verantwoordelijkheid om via hun beleggingen voor mensenrechten op te komen. Wij houden ons aan de voorschriften van de Verenigde Naties en wij vragen ondernemingen dat ook te doen.

We controleren of de ondernemingen waarin we beleggen mensenrechten naleven en zorgen voor goede arbeidsomstandigheden. Als dat niet zo is, of als we twijfelen, gaan we met de onderneming in gesprek. Het schenden van mensenrechten kan negatieve gevolgen hebben voor ondernemingen. Zo kan

het leiden tot vertraging van projecten of boetes voor ondernemingen. Ook kan het de goede naam van een onderneming beschadigen.

De activiteiten in de mijnbouw-, olie- en gasectoren gaan vaak gepaard met schendingen van mensenrechten. In 2017 spraken we onder andere met de grote mijnbouwbedrijven Glencore en Freeport McMoran over mensenrechten. Bij beide bedrijven constateren we een verbetering in de beoordeling van potentiële mensenrechtenschendingen. Ook de rapportages over deze risico's zijn verbeterd.

In gesprek met Eletrobras

We voerden in 2017 ook gesprekken met energieproducent Centrais Elétricas Brasileiras (Eletrobras). Dit bedrijf stond op de engagementlijst wegens ernstige conflicten met de lokale bevolking rond de Belo Monte-dam in Brazilië, waar de onderneming energie genereerde. De conflicten zijn afgenomen en bekoeld, en de onderneming houdt een continue dialoog met de lokale gemeenschappen.



Goed ondernemingsbestuur

Markten en ondernemingen die goed functioneren zijn nodig voor duurzame ontwikkeling en dragen bij aan financiële en maatschappelijke winst. Voor het goed functioneren van een onderneming kun je niet zonder goed ondernemingsbestuur (*corporate governance*). Dat geldt voor alle ondernemingen, waar ook ter wereld en wat ze ook doen.

Goed ondernemingsbestuur is van groot belang voor de waarde van de onderneming op de lange termijn. Andersom is een slecht ondernemingsbestuur daarmee een risico voor beleggers. Enkele belangrijke punten binnen het thema goed ondernemingsbestuur zijn goed beloningsbeleid en het geven van juiste informatie.

Op het matje geroepen

Ondernemingen die geen goede samenstelling hebben van hun bestuur hoeven niet op onze (financiële) steun te rekenen. Als bestuurders in de raad van commissarissen niet onafhankelijk zijn van de onderneming, te lang op hun plek blijven of tegelijkertijd zowel de uitvoerende en toezichhoudende taken doen, dan loopt het bedrijf het risico te afhankelijk te worden van deze bestuurders. Daarom spreken we met bedrijven over de scheiding van de rollen van voorzitter van de raad van bestuur en de raad van commissarissen, stemmen we tegen bestuurders die te lang zitten en zien we erop toe dat de meerderheid van de toezichhoudende bestuurders onafhankelijk zijn.



Een stabiel financieel stelsel

Voor het behalen van rendement is PFZW in hoge mate afhankelijk van de gezondheid van het financiële stelsel. De huidige kortetermijnfocus in markten vormt een belangrijk risico voor de stabiliteit van het financiële stelsel. PFZW staat aan het begin van de financiële keten en kan vanuit deze positie een voortrekkersrol vervullen om tot een meer stabiel en duurzaam financieel stelsel te komen. Enerzijds door

middel van voorbeeldgedrag en anderzijds door invloed uit te oefenen om bij partijen binnen en buiten de financiële sector gedrag te stimuleren dat gericht is op de lange termijn. Een stevig financieel stelsel is van wezenlijk belang voor uw pensioen. Op een goed werkende financiële markt kunnen wij het rendement halen dat nodig is voor een goed pensioen.

Buitensporige beloningen

PFZW zet zich al enige tijd in om de normen in de financiële sector te verbeteren. We zijn al jaren in gesprek met deze sector. We richten ons op zaken waarop we invloed kunnen uitoefenen om tot veranderingen te komen, zoals compensatiebeleid. We hebben normen opgesteld voor wat financiële dienstverleners mogen ontvangen voor de geleverde diensten en het geleverde werk. Die normen komen in het kort op het volgende neer:

1. We willen buitensporige beloningen tegengaan.
2. Variabele beloningen en bonussen mogen alleen worden verdiend met bijzondere prestaties.
3. Beloningen moeten zijn gekoppeld aan resultaten die op de lange termijn geen maatschappelijke schade aanrichten.
4. Afspraken over beloningen moeten eenvoudig zijn en de uitkomsten ervan voorspelbaar.



Bij Pensioenfonds Zorg en Welzijn kunt u onder andere rekenen op:

- **ouderdomspensioen**
- **voorzieningen bij arbeidsongeschiktheid**
- **partnerpensioen voor uw partner en**
- **wezenpensioen voor uw kinderen jonger dan 21 jaar**

**Wilt u meer informatie over uw pensioen?
Stel direct uw vraag op pfzw.nl/info
of bel de klantenservice tijdens kantooruren
(030) 277 55 77.**

Pensioenfonds

Zorg & Welzijn